

Tekst: Caroline Verlee

Het Michaela School Concept

Alle kinderen in beeld

Wil je de kansengelijkheid bevorderen, leg de lat dan hoog! Dat is een belangrijk uitgangspunt van het Michaela School Concept, dat zijn waarde bewees in het Verenigd Koninkrijk en inmiddels ook in Nederland wordt toegepast.

De wijk Brent in Londen kent vele problemen, maar óók een buitengewone school die het leven van haar leerlingen en hun toekomstkansen fundamenteel verandert. Michaela Community School, een school met leerlingen uit een kansarm milieu, staat met de resultaten van haar leerlingen in de top 10 van best presterende scholen in het Verenigd Koninkrijk. Een verbluffende prestatie die het navolgen waard is, want ook in Nederland hebben we te kampen met teruglopende schoolresultaten en kansengelijkheid (Inspectie van het Onderwijs, 2022) en gedragsproblemen (OECD, 2016).

Leerlingpopulatie

De Michaela Community School heeft veel kansarme leerlingen, vanwege de wijk waarin de school staat. Leerlingen met diverse diagnoses en andere zorgvragen draaien er gewoon mee in het dagelijkse onderwijsproces, zonder bijkomende maatregelen. *Special education needs coordinators* (oftewel senco, vergelijkbaar met onze ib'ers/kwaliteitscoördinatoren) zorgen ervoor dat ook leerlingen met speciale onderwijsbehoeften in de les kunnen blijven en dat hun leren niet wordt verstoord. In augustus 2022 slaagde 98 procent van de 16-jarige Michaela-leerlingen voor zowel hun Engels als wiskunde *General Certificate of Secondary Education* (GCSE), een

eindexamen dat alle kinderen tussen 14 en 16 jaar doen en op basis waarvan wordt bepaald hoe ze hun schoolloopbaan voortzetten. Ter vergelijking: landelijk ligt het percentage dat deze examens haalt op 60 procent. Dit examen is essentieel voor de toekomstige kansen op werk in het Verenigd Koninkrijk; GCSE-resultaten worden bijvoorbeeld ook op het curriculum vitae vermeld.

In de Londense wijk Brent staat een buitengewone school

Leerlingen zijn in interviews en gesprekken met bezoekers erg positief over de school. Ze geven aan dat ze zich er veilig voelen en dat ze ervaren dat hun leraren het allerbeste voor hen willen. De leerlingen die de school verlaten, zeggen dat Michaela hun leven fundamenteel heeft veranderd. Ze hebben er niet alleen kennis en vaardigheden opgedaan, maar ze hebben ook geleerd door te zetten, autonoom te zijn en verantwoordelijkheid te nemen, wat hen op elk vlak in hun leven vooruithelpt. Hoe krijgt de school dit voor elkaar, met zo'n maatschappelijk kwetsbare leerlingpopulatie?

Waarde(n)volle impact

Michaela-leraren en -begeleiders geloven dat álle leerlingen succesvol kunnen zijn op school en dat dit succes hun de ultieme vrijheid geeft: zelfbeschikking, de hulpmiddelen om ook later te slagen en de grootste kans op geluk. Alles in de school is op het leren van alle leerlingen gericht; niemand wordt achtergelaten of uit het oog verloren. De school wil dat alle kinderen de kennis en vaardigheden opdoen die ze nodig hebben om succesvol te zijn, inclusief de levens- en werkhouding die daaraan bijdraagt. Aan de basis liggen de waarden die een centrale plek innemen op Michaela: verantwoordelijkheid, gemeenschap, veerkracht, dankbaarheid, warm gezag en hoge verwachtingen. Deze komen op verschillende manieren terug in de school, tijdens de lessen en daarbuiten.

Gedrag is onderdeel van het curriculum

Het meest in het oog springende kenmerk van deze school is het gedragssysteem en de enorme rust die dit teweegbrengt. Routines en regels worden onderwezen, zoals ook vakken worden onderwezen. Leerlingen weten dus welk gedrag hun leraren willen zien en waarom: het belang van de onderliggende waarden wordt ook duidelijk gemaakt.

Aan het begin van het schooljaar heeft de school een 'bootcamp'-week, waarin de lestijd volledig wordt besteed aan het lesgeven over de regels en routines, zodat de leerlingen ze tijdens het leren ervan meteen in praktijk kunnen brengen en oefenen en ze begrijpen waarom deze belangrijk zijn. Voorbeelden van zulke routines zijn: in stilte door de gangen lopen, de leraar begroeten bij het binnenkomen en bedanken bij het verlaten van de klas, zorgen dat de benodigde spullen in het etui zitten, uitdelen en opruimen van de bekers en borden bij de lunch. Zoals Bennet (2022) zegt: 'Als je ze vertelt dat hun gedrag ertoe doet, omdat zij en alle anderen ertoe doen, voelen ze zich gewaardeerd en zullen ze meer geneigd zijn om de normen die je omschrijft te omarmen.' Kortom: gedrag is een leerdoel.

De kracht van het gedragssysteem zit 'm ook in het schoolbrede karakter ervan: elke leraar in de school past de regels en routines op dezelfde manier toe. Leerlingen weten precies waar ze aan toe zijn. In elke klas is goed gedrag de norm, waardoor alle leerlingen bij elke leraar kunnen leren. Kleine verstoringen krijgen veel aandacht, waardoor de drempel voor grote verstoringen hoger wordt. Door dit consequent toe te passen, wordt goed gedrag uiteindelijk een gewoonte (Bennett, 2022). Van deze aangeleerde gewoontes, zoals stiptheid, discipline en beleefdheid, hebben leerlingen hun leven lang plezier.

Dit gedragssysteem is niet gebaseerd op keiharde autoriteit, maar juist op liefde en warm gezag. Het vertrekpunt is zorg voor elke leerling. Leraren dragen allemaal uit dat ze het belangrijk vinden dat leerlingen zich goed gedragen, omdat het bijdraagt aan welzijn en

schoolsucces. Het gesprek hierover wordt expliciet gevoerd. Leerlingen geven aan dat ze de zorg en liefde van hun leraren, ook op de momenten dat het mis is gegaan, zien en ervaren. Na een interventie zullen leraren altijd een relatie-herstellend gesprek met het kind voeren, waarin uitgelegd wordt waarom het gewenste gedrag zo belangrijk is. Maar bovenal leggen Michaela-leraren de nadruk op de successen: door middel van voortdurende observatie zijn zij in staat om zelfs de kleinste gewenste gedragingen waar te nemen en leerlingen daarvoor te prijzen, hetgeen in de school veelvuldig gebeurt.

Gedrag is een leerdoel

Leren is een topprioriteit

Het aanleren van goed gedrag en routines zorgt er ook voor dat iedereen binnen de school zich kan focussen op de kerntaak: leren. Het streven dat in elke minuut van elke les geleerd wordt, wordt ook behaald dankzij dit gedragssysteem. Doordat de routines zijn ingesleten en er rust heerst in de klassen, ervaren leraren de ruimte om zonder afleiding les te geven. Ze kunnen alle leerlingen in beeld hebben en aandacht geven. Er gaat geen kostbare tijd én werkgeheugen verloren aan rumoer en ordeproblemen. Leerlingen biedt het gedragssysteem structuur, voorspelbaarheid en veiligheid, waardoor ze allemaal, ook diegenen voor wie het niet zo vanzelfsprekend is, aan leren en ontwikkelen toekomen. Michaela-leraren maken gebruik van een kennisrijk curriculum, waarbij kennis vóór vaardigheden gaat. Ze zetten een *evidence informed* didactiek in en passen beheersingsleren (*mastery learning*) toe: leraren gaan pas door met iets nieuws als iedereen de stof beheerst, zodat er niemand achterblijft. Belangrijke elementen van beheersingsleren zijn: expliciete instructie met veel uitgewerkte voorbeelden (Clark et al., 2012), formatief handelen (Black & William, 1998) en

veelvuldige feedback (Hattie & Timperley, 2007). Het uitgangspunt is dat elk kind in een les in staat zou moeten zijn om iedere vraag die gesteld wordt te beantwoorden en elke taak die gegeven wordt uit te voeren, mits het kind opgelet heeft en hard werkt. Er is geen *opt out*.

Leraren plannen hun lessen zorgvuldig, inclusief de vragen die gesteld worden, zodat alleen vragen aan bod komen waarvan ze weten dat leerlingen het antwoord kunnen geven of uitwerken. Dit geeft een duidelijke boodschap: als leerlingen goed opletten en naar de leraar luisteren, zijn ze succesvol. En dat willen kinderen zijn, net zoals wij allen. Dat gevoel van succes houdt ze gemotiveerd, ook diegenen die school moeilijk vinden. Er zijn twee redenen waarom leerlingen niet alles uit een les halen: ze hebben niet opgelet óf ze hebben het niet begrepen. Korte vragen stellen na elk nieuw stukje informatie is de beste manier om cognitieve overbelasting te voorkomen en te controleren of leerlingen meedoen met de les.

Het is op deze school onmogelijk om onbewust lage verwachtingen te hebben

Als een leraar een eenvoudige feitelijke vraag stelt over wat hij zojuist heeft verteld, weet hij of iedereen heeft geluisterd. Controle van begrip vraagt om zorgvuldiger geplande vragen. Als een leerling dit type vragen niet goed kan beantwoorden, beheerst hij de stof

onvoldoende. Dan is het zaak om de stof opnieuw te onderwijzen. Het uitgangspunt van Michaela-leraren hierbij is dat het zeer waarschijnlijk is dat, wanneer één leerling het antwoord niet weet, er meer leerlingen zijn die het niet weten. En aangezien leerlingen leren wat ze oefenen (Willingham, 2009), kan herhaling voor niemand kwaad!

Hoge verwachtingen

Michaela-leraren hebben hoge verwachtingen van al hun leerlingen. De schoolleiding draagt zeer actief uit dat voor deze leerlingen hoge verwachtingen essentieel zijn, omdat het juist voor hen belangrijk is om zoveel mogelijk te leren. Dat dit voortdurend onderwerp van gesprek is binnen de school, maakt het onmogelijk om onbewust lage verwachtingen te hebben.

Uitgangspunt is dat alle kinderen alles kunnen leren. Ook is de verwachting dat alle leerlingen zich goed kunnen gedragen. Discipline en verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen zijn belangrijk, zéker wanneer kinderen dat niet van huis uit meekrijgen. Daarom worden er ook geen excuses gezocht in thuis-situaties en andere omstandigheden. Je doet leerlingen er geen plezier mee om de lat lager te leggen als het gaat om dat wat bepalend is voor hun toekomst.

Stel dat het voor een kind moeilijk is om zijn huiswerk te maken, omdat er thuis geen rustige werkplek voor het kind is. Michaela-leraren nemen dan geen genoegen met niet-gemaakt of half afgerond huiswerk. Waar mogelijk biedt de school hulp en ondersteuning, bijvoorbeeld door het aanbieden van een rustige (huis)werkplek. Maar de verwachtingen worden niet verlaagd.

Iedereen leert

Ook voor de leraren is leren een topprioriteit. Continue professionele ontwikkeling betekent dat ze elke week een uur scholing met het hele team hebben. Startende leraren hebben daarbovenop nog wekelijks intervisie. Onderwerpen die aan bod komen zijn bijvoorbeeld wat hoge verwachtingen inhouden en didactische en pedagogische principes.

Daarnaast is het geven en vragen van feedback heel laagdrempelig; leraren lopen dagelijks bij elkaar het lokaal binnen voor korte observaties en om elkaar feedback te geven. Door de rust in de school krijgen ze de gelegenheid zich te ontwikkelen, want ze hoeven geen tien balletjes tegelijkertijd in de lucht te houden. Het gedrag van leerlingen is al goed, over het curriculum is al nagedacht en iedereen gebruikt dezelfde didactische principes. De begeleiding komt vanuit de schoolleiding: directrice, *heads of year* (vergelijkbaar met onze teamleiders en bouwcoördinatoren) en senco. Zij zetten de koers uit, geven instructie en scholing aan collega's en geven feedback. Zowel *on the job* als achteraf.

Het geven en vragen van feedback is heel laagdrempelig

Goed onderwijs en kansengelijkheid

In de meest recente *Staat van het Onderwijs* (2022) werd wederom vastgesteld dat er grote zorgen zijn over het niveau van de basisvaardigheden van Nederlandse leerlingen. De dalende trend van de afgelopen jaren blijft zich voortzetten. Daarnaast neemt de kansengelijkheid toe. Het gezin waarin een kind geboren wordt, bepaalt in hoge mate de toekomstkansen. Ook zien we dat de lerarentekorten verder oplopen. Passend onderwijs en de toename in indicatiestellingen zorgen ervoor dat de taak van Nederlandse leraren steeds complexer, gefragmenteerder en moeilijker uitvoerbaar wordt, waardoor de aandacht afgeleid wordt van 'gewoon goed onderwijs geven'. Het Michaela Concept – dat in het gehele funderend onderwijs toegepast kan

worden en in Nederland al door vier basisscholen in de praktijk wordt gebracht – heeft daar een antwoord op: steengoed onderwijs en een schoolbrede, transparante gedragscultuur zorgen ervoor dat leraren met plezier goed les kunnen geven, zodat alle kinderen in alle rust maximaal kunnen leren. Ongeacht hun achtergrond en andere kenmerken die dat leren zouden kunnen belemmeren. Leraren en leerlingen komen op een Michaela Concept School volledig tot hun recht. De scholen zijn in staat om de kennis en vaardigheden van hun leerlingen optimaal te ontwikkelen, waardoor hun kansen voor de toekomst niet meer bepaald worden door waar ze vandaan komen, maar door wat ze op school geleerd hebben. De schoolresultaten spreken voor zichzelf, net als de evaluaties van leerlingen die de school verlaten.

Literatuur

- Ashman, G. (2021). *Dit is goed onderwijs*. Amsterdam University Press.
- Ashman, G. (2022). *Dit is goede didactiek*. Amsterdam University Press.
- Bennett, T. (2022). *Regie in de klas* (1ste editie). Phronese.
- Birbalsingh, K. (2020). *Michaela: The Power of Culture*. John Catt Educational.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
- Clark, R. E., Kirschner, P. A., & Sweller, J. (2012). Putting students on the path to learning: The case for fully guided instruction. *American Educator*, 36, 6-11.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Inspectie van het Onderwijs (2022). *De Staat van het Onderwijs 2022*.
- OECD (2016). Netherlands 2016: Foundations for the Future. *Reviews of National Policies for Education*.
- Willingham, D. T. (2009). *Why don't students like school? A cognitive scientist answers questions about how the mind works and what it means for the classroom*. John Wiley & Sons.

Caroline Verlee

Caroline Verlee is opleidingsmanager leren en gedrag voor Academica University of Applied Sciences. Ze zet zich in voor kansengelijkheid door middel van steengoed onderwijs binnen een ondersteunende gedragscultuur. Dit doet ze onder andere met het programma Michaela Concept Schools dat scholen in Nederland helpt om deze succesvolle aanpak in hun school te implementeren.